

Restaurování plata s řezy municí

Jakub König

Již od dob zavedení prvních typů nedělené munice známe jejich řezy. Ty slouží především k výukovým účelům. Nebo také v menší míře i k účelům reprezentativním. Takovýto řez má pozorovateli pokud možno co nejdělněji ukázat, jak náboj vypadá uvnitř. Při tvorbě řezu je pravidlem, že musí být otevřeny všechny důležité části předmětu. Protože čím lépe a detailněji je řez proveden, tím lépe prezentuje daný typ munice. Mnohdy je provedení velice náročné, zvláště jedná-li se o speciální typy munice. Jako je tomu i v našem případě. Tento řez je perfektní ukázkou dílenského zpracování náboje ráže 15 x 104 mm do kulometu ZB60. Vzhledem k jeho dekorativnímu zasazení do prosklené kazety (plata) soudím, že sloužil především k reprezentativním účelům. Vzhledem k popisným štítkům pod jednotlivými řezy, napsanými v perštině, soudím, že plata bylo součástí kontraktu mezi československou a íránskou vládou o nákupu (60 ks) kulometů ZB60, uzavřenému v roce 1938. Náboj 15X 104 mm byl vyvinut ke střelbě na vzdušné a pozemní cíle. Požadavkem VTLU (Vojenský technický a letecký ústav) bylo zvětšení ráže do protiletadlového kulometu vz. 60 s cílem dosáhnout většího

Celkový pohled před restaurováním.

účinku střelby na lehce pancéřovanou techniku. Tento náboj byl vyráběn v několika variantách. Plata s řezy je ukázkou čtyř základních variant tohoto náboje (zleva): **Náboj ostrý průbojný**, v tombakovém plášti se nachází

Odstranění uvolněných částí plátna.

Znečištění plátěného překryvu.

Čištění.

Zadní deska plata.

jádro z wolframové oceli, mezi nimi je umístěna speciální vložka ze slitiny těžkých kovů, která přispívá k větší průbojnosti střely. Dále je **Náboj ostrý protiletadlový**, při jeho odpálení zahoří trasír (stopovka) vyznačující dráhu střely. Zároveň se odjistí vysoce citlivý zapalovač v její přední části. Ten při nárazu odpálí nálož umístěnou v těle střely (v řezu vyznačena žlutě). Pokud střela urazí vzdálenost zhruba 2400 m, dohoří stopovka do prostoru nálože a nastává autodestrukce. Následuje: **Náboj náhradní svítící**, sloužící především k trasování střelby (např. v noci). Tělo je vytvořeno z jednoho kusu oceli a uvnitř má otvor pro červeně svítící stopovku. Posledním typem náboje v tomto platu je **Náboj cvičný**, určený pro účely manévrovací a funkční. Střela má plášť z impregnovaného papíru a je naplněna směsí olověných pilin. Je navržena tak, aby se po opuštění hlavně roztrhla. Restaurované plato s řezy nábojů

se skládá z dřevěného rámu, potaženého uvnitř tmavě zeleným filcem. Z vnější části je rám obrouben nerezovým překryvem. Mezi nimi je do těla dřevěného rámu zapuštěna skleněná tabule. Tyto dvě části rámu k sobě pojí šest vrutů umístěných po obvodu. V horní části se nachází již zmíněné řezy čtyřmi typy střel. V části spodní jsou umístěny dva typy nábojů (trasovací a protiletadlový), a to ve dvou variantách vedle sebe. V obou případech je vlevo celý náboj a vpravo náboj v řezu. V centrální části platu leží patrona tohoto náboje, opět v kombinaci řezu i celého těla. Celé plato bylo notně znečištěno prachem a vyteklým klišovým lepidlem (patrně působením teplotních změn). Plátěný překryv byl místně napaden plísní. Dále pak byly dva náboje úplně odtrženy a několik řezů střel bylo uvolněno. V rozích nerezové části rámu byly vlivem degradace materiálu viditelné sváry. V první fázi restaurování bylo přistoupeno k mechanickému očištění všech špinavých částí platu. Poté bylo opatrně odstraněno vyteklé lepidlo – z nábojů, plátna i z dřevěného rámu. A to použitím různých kovových a dřevěných škrabek. Při tom byl kladen důraz na zvýšenou opatrnost při odstraňování lepidla z filcového plátna, aby plátno nebylo protrženo. U uvolněných nábojů musely být z rubové strany dotaženy mosazné drátky držící náboje na desce platu. Poté bylo přistoupeno k nejnáročnější fázi restaurování, a to k opětovnému přichycení uvolněných nábojů. Na těla nábojů musely být napájeny mosazné drátky do stejných míst, kde se původně nacházely, aby bylo dosaženo správného umístění nábojů v souladu s původní kompozicí.

Plato s náboji je uloženo v depozitáři VHÚ.

Detail po očištění.

Celkový pohled po očištění.

Celkový pohled po restaurování.